

הלכות תפלה צה"צו

רצה

ומוב לכוין גרלו גם כשאומר קדושה עם ש"ץ שהרי אומר נקדש בשם שמקדישים בשמי מרום¹ ובמרום מקדישים בן ברגל ישראל:

ב יש מי שאומר² שכשעומד להתפלל ילך לפניו ג' פסיעות דרך קרוב והגשה לדבר שצריך לעשות ומוב לחוש לדבריו:

ג כתובי אחד אומר³ והיו עיני ולבי שם כל הימים וכתוב אחד אומר⁴ נשא לכתבו אל כפים אל אל שבשמים וכדי שיתקיימו ב' מקראות אלו אמרו שהמתפלל צריך שיכוף ראשו מעט⁵ שיהיו עיניו למטה לארץ שהרי אנו מתפללים נגד בית המקדש שנאמר בו והיו עיני ולבי שם כו' לכן יתן עיניו למטה כנגדו ויחשוב כאלו עומד בו ומתפלל⁶ ועל ידי זה תפלתו רצויה ובלבו יכוין למעלה אל אל שבשמים (ואותן המגביהים ראשיהם ועיניהם למעלה כמבישים על הגג המלאכים מלעיונים עליהם⁷) וקודם התפלה ישא עיניו לשמים לעורר הכוונה⁸ וכן בתוך התפלה אם נתבטלה כוונתו כמ"ש בס' צ"ח⁹:

ד צריך לעמוד בתפלה כעבד לפני רבו באימה ביראה בפהר¹⁰ ואל יניח ידיו על הלציו¹¹ מפני שהוא דרך יוהרא¹² ומוב שיניחן על לבו כפותין הימנית על השמאלית¹³ במקום שנוהגין לעמוד כן לפני המלך כשמדברים עמו ושואלין מאתו צרכיהם והכל כמנהג המקום¹⁴ ונוהגים קצת מטעם הירוע להם לכוף האגודל בתוך פיסת היד¹⁵ ויש נוהגין¹⁶ מטעם הירוע להם להניח זרועותיהם על לבם ימנית על שמאלית שיהיה פרק אמצעי משתי זרועות נגד פני המתפלל:

צו שימנע כל המרדות כדי שיכוין וכו' ג' סעיפים:

א כשהוא מתפלל לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש ולא קערה מלאה ולא סכין ולא מעות¹⁷ ולא ככר מפני שלבו עליהם שלא יפול ויטרד ותתבטל כוונתו אבל שאר דברים שאם יפלו לא יפסדו ולא יזיקו לו מותר לאחוז מן הדין אלא שמצוה מן המובחר שלא לאחוז כלום אלא יהיו ידיו כפותין כעומד לפני המלך כמ"ש ס' צ"ח סעיף ד'.

צ"ח ס"ו.
טז המביח שם לפירושו בגמרא ברכות כד, ב (ראה שם ברבינו מנחם, ובב"ח). מור ושוע"ט ס"ג. וראה תשובות הגאונים הרבני ס' ת, ערך ערך סופר.
יז אור זרוע הל' תפלה ס' ק. ובינו מנחם שם. ב"י. ש"ע שם. וראה תלמודי רבינו יונה ברכות שם (מג. ב ד"ה ואמר).
יח רבנ"ם שם. מור ושוע"ט שם. עיי' במ"ש לקמן בס"י צו ס"א. וראה לעיל ס' צ"ח ס"ו.
יט מהר"י אבוהב (הובא בב"ח). מ"א ס"ק ב. לבוש ס"ד.
כ עשרה מאמרות (מאמר אם כל חי ח"א ס' לג) בשם רמ"ק. מ"א שם. וראה כעין זה במדרש בספר הובלה.
כא עשרה מאמרות שם בשם האר"י. מ"א שם.

סימן צו

א בדייחא ברכות כג, ב. מור ושוע"ט ס"א.
ב ש"ת תרומת הדשן ס' יז. ש"ע שם.
ג שמואל שם ורש"י ד"ה אל וד"ה הרי. מור ושוע"ט שם.
ד ב"י. מ"א ס"ק א. חסדור ושו"ע. ומ"ש ה"ט"ז ס"ק ב. חסוף ס"י (צ"ח) עיי' במ"ש לקמן שם ס"ה.

ג ש"ת תרומת הדשן ס' כח. ש"ע ס"ד. לבוש ס"א. ועיי' לשון רבינו לקמן ס' קכה ס"ג. וראה ס' המנהגים – חב"ד ע' 12.
ד בנוטה אשמך, אבל במדר (נפח ספר ונפח הא"י): נקדישך ונערישך כנענעם שיה סוד שרפי קודש. וראה לקמן ס' קכה ס"א וע"ג.
ה רוקח ס' ששב. רמ"א מ"א.
ו יבמות קה, ב. מור. לבוש ס"ב.
ז מלכים א מ' ג.
ח איכה ג' מז.
ט סוד ושוע"ט ס"ב.
י כהלעיל ס' צד ס"א וע"ג.
יא הרב רבינו יונה פ"ה ברכות (כב, ב) ד"ה צריך. מור ושוע"ט ולבוש שם.
יב ספר חסידים סוף ס' יח. מ"א ס"ק א.
יג ב"ח (ד"ה צריך). עטרת זקנים אות ג.
יד ס"ד וע"ג.
טו רבנ"ם הל' תפלה פ"ה ה"ה, הובא במורה הנחיות מייסודות הל' תפלה שם אות ו' וב"י משב"ת י' א. ש"ע ס"ג. וראה לעיל ס' גג ס"ה. ס' עד ס"ה. ס' צ' ס"ה. ס'

הלכות תפלה צרצו

ולולב בזמנו מותר לאחור¹ אע"פ שאם יפול אפשר שיפסל מ"מ בין שהאחזה היא מצוה² אינו נסדר בשבילו:

ב מותר לאחור הסידור בידו בשעה שמתפלל³ שבין שאותו לצורך התפלה⁴ אינו נסדר בשבילו ומי"מ אם לא היה בידו קודם שהתחיל⁵ לא יחזור⁶ אחריו בתפלה ליטלו משום הפסק אלא אם כן היה במקום מיוחד שהוא מוכן או מותר ליטלו אפילו בתוך התפלה והוא שנוטלו כדי להתפלל מתוכו.

וכל המתפלל מתוך הסידור יזהר שירשום תחלה כל המקומות שצריך להתפלל באותה תפלה⁷ ולא יחפש אחריהם בתוך התפלה כי יפסיק על ידי זה ולא יוכל לבזבז יפה:

ג נפל ספר לפניו על הארץ ואינו יכול לבזבז יפה מפני זה⁸ מותר להגביחו כשיסיים אותה ברכה שהיא עומד בה:

צו שלא יתקן ולא יתקן בשעת התפלה וכו' ה' סעיפים:

א לא יתקן⁹ הדייני¹⁰ נפחה שאדם מוציא מגופו לפני מתוך שבעו ולא יתקן הדייני שפותה פיו כאדם הרוצה לישן או שעמד משינה ואם יתקן או יתקן לרצונו ה"ו מגסי הרוח¹¹ אם צריך לפרק מתוך אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו.

ולא יניח ידו על עול סנטרו¹² הדייני לחי התחתון¹³ בשעת התפלה מפני שהוא דרך גסות הרוח¹⁴ וחזונים העושים כן בשעת הזמור מותר¹⁵ לפי שאינם מתכוונים לגסות אלא להנעים את הקול אבל שלא בשעת הזמור אסור:

ב הדין בתפלתו כאלו רק בפני המלך¹⁶ לפיכך אסור לרוק לרצונו שלא מאונס¹⁷ אפילו עומד בתחנונים שלאחר התפלה¹⁸ שכל זמן שלא פסק הרי זה עומד לפני המלך אבל אם צריך לרוק מותר כדי שלא יצטער בתפלה ונמצא טרוד¹⁹.

ומכל מקום לא ירוק על גבי קרקע²⁰ אפילו יש שם גמי או תבן שיכסו הרק²¹ אלא מבליעו בכסותו²² בענין שלא יהא נראה כגון בכגד התחתון אבל בכגד העליון שהרקו נראה אסור

¹ מ"א ס"ק א. פי' ר"א"ה ור"י יודעת על הר"ף שם. וראה פירוש רש"י שם.

² ר"א"ה ור"י יודעת שם. ר"ש שם. מור ורמ"א שם. ח' לחם חמודות דברי המטות ברכות פ"ג אות קכב. מ"א שם.

³ ברייתא שם ברכות כד, ב.
⁴ י' ירושלמי ברכות פ"ג ד"ה לפי ר"ש הנגיד הובא ברא"ש פ"ג דברכות ס"י לט, וראה גם הרב רבנו יונה פ"ג דברכות (פג, ב' ד"ה ואי), ורשב"א ברכות שם. וראה מור ושילע ס"ב.

⁵ מ"א ס"ק ב. וראה לקמן ס"י קכב ס"א.

⁶ יב' ראה הרב רבינו יונה שם. מ"א ס"ק ג. וראה לעיל ס"י צ' ס"ה. ס"י צב' ס"ט. לקמן ס"י קכא ס"א.

⁷ יג' רב יהודה ברכות שם (רש"י ברכות כד, מוע"א ד"ה (רק).

⁸ יד' הרב רבינו יונה שם. עולת המיד ס"ק ג. ועי' לעיל ס"י צ' ס"ד.

⁹ טו' ברכות שם. מור ושילע שם. מ"א ס"ק ד. ממשמעות הרב רבנו יונה שם (ר"ה ואי ור"ה מבליעו).

¹⁰ ה' סוכה מא, ב. הרב רבנו יונה פ"ג דברכות (ד, ב' ד"ה ס"ב). מור ושילע ס"א. מ"א ס"ק ב.

¹¹ ו' ראה לקושי ה"ט ע' 353 בשה"ג.
¹² ז' שו"ת תרומת הדשן סי' י"ז. שילע ס"ב.
¹³ ח' ראה לעיל ס"י צג' סוף מ"א וש"ג.

¹⁴ ט' הרב רבינו יונה פ"ג דברכות (פג, ב' סוף ד"ה ואסור), רמ"א שם.

¹⁵ י' שו"ת ס"ק ג.

¹⁶ יא' ספר חסידים ס"י תשע. מ"א ס"ק ג. וראה לקמן ס"י צג' ס"ד וש"ג.

סימן צז

א ברייתא ברכות כד, ב. מור ושילע ס"א.
ב רש"י ברכות כד, מע"א. שו"ת ס"ק א.
ג ברכות כד, ב. מור.

ד ר' (יצחק) חנינא שם לפי רש"י ד"ה על. כ"י מירושלמי ברכות פ"ג ד"ה, הובא בתלמי ברכות שם (פג, ב' ד"ה ואי), ורא"ש פ"ג דברכות ס"י לט. מור ושילע שם.
ה ברכות שם לגי' הר"ף. מור ורמ"א שם.